

יישמע כל משפט. על שתי נקודות אלה — קביעת המועד והשופט — נאבקו פרקליטי הנאשמים.

טען מרינסקי: לא ניתנה שהות מינימלית להגנה להכין את עצמה; העצורים מוכנים להמשיך ולשבת במעצר אפילו חודשיים, ובלבד שפרקליטיהם יספיקו להכין את הגנתם כראוי. אמנם נקשר קשר, ובעקבותיו יושבים הארבעה על ספסל הנאשמים — אך לא הם קשרו את כל הקשר, אלא מפלגה מסוימת בסיוע צמרת המשטרה בחיפה. במקרה והשופט תדחה את כל הנימוקים האלה, ביקש מרינסקי, הרי שלפחות תואיל להעביר את המשפט לשופט אחר, כדי לתת לנאשמים את ההרגשה כי אמנם יקבלו משפט הוגן. הוא ציסט פסוק אנגלי, שפירושו: "צדק שייראה כעשיית צדק".

★ ★ ★

עונש כפוך למרוקאי

י יסחיוו שד מרינסקי היו והזרים ביותר ועטופים היטב בסבך של מלל. אולם הכחנה היתה ברורה לחלוטין. איש אמנם לא הזכיר זאת במפורש, אך מעל לראש הנאשמים באולם הקודר ריחפו כמה מלים שנאמרו בדיוק שביעי לפני כן, כאשר הובא דויד בן-הרוש בפני השופט, להוצאת פקודת-מעצר, בתחנת-משטרה בצפון הארץ. כשאותה מעצרו ושבתה-הרעב ניכרים בכיורור על כל תנועה מתנועותיו ועל כל שרירי גופו, התפרץ בן-הרוש בזעקה מרה כלפי השופט: "אני לא רוצה להישפט בפניו! שלוש פעמים אמרת בבית-המשפט שאת תתפקי כל אדם שיבוא לפניך מואדי סליב! הביטו עליה, הביטו עליה, השנאה נושפת מאפתו! אני לא רוצה להישפט לפניך, את שונאת אותנו!" השופט הרגישה את עצמה, כנראה חיבת הסבר: "נכון, אמרתי שכל מי שיבוא לפני בבית-המשפט ויאמר שדופקים אותו מפני שהוא מרוקאי, יקבל עונש כפול — אם ימצא אשם. כי הם המכניסים את הפירוד בעם! לא אסכול שאנשים הבאים בפני יכריזו עליהם כמרוקאים".

חילופי-דברים אלה הניעו את הסניגורית לפנות לנשיא בית-המשפט העליון בירושלים, לבקשו כי ימנע בעד השופט שטרקמן מלערוך את משפט העצורים מואדי סליב, מאחר והיא כבר חיוותה את דעתה בצורה חד-משמעית בעת מתן פקודת-המעצר, וקיים חשש רציני מאוד שתגלה חד-צדדיות או יחס בלתי-הוגן כלפי הנאשמים.

הצדעה בכובלים מבית-משפט השלום בחיפה, למאות האזרחים שהרעו לו.

השופט רשמה את טענות שני הצדדים, התבודדה בחדרה לחצי-שעה ונתנה את תשובתה: המשפט לא יידחה, גם אם פנתה הסניגוריה לבית-המשפט העליון, אין היא רואה בכך סיבה להפסיק את מהלך המשפט. אנגלנדר קם וניגש להקריא את גליון-האישום. הוא הורה בתנועת-יד לארבעת העצורים לקום. בן-הרוש השיב: "קרא לנו בשמנו, נקום". החובע קרא: "דויד בן-שלמה בן-הרוש". החובע סיים את הקראת האשמות. בן-הרוש השיב: "אני מודה או לא מודה?"

בן-הרוש: "אני מוכן לענות שום דבר, חוץ מהמלה הזאת: אינני מוכן להישפט אצלך!" והוא מיהר ללחוש: "אותו דבר!" לאוזנו של ממך. השופט רשמה את תשובת מנהיג מורדי ואדי סליב, הפנתה את שאלתה לנאשם מספר 2. ממך השיב: "אותה תשובה, כבוד השופטת". אחריו הצהיר מוטוב: "אני מוכן להישפט בפני כל שופט במדינת ישראל, אבל לא לפניך." סבא מילמל: "אותה תשובה".

היה זה כאילו קמו לתחיה משפטי המחתרת העברית בפני שופטים בריטיים עוינים. השופט שטרקמן היתה כולה חיוורת מן הפגיעה המכונה. אולם היא ענתה: "לא אתם תקבעו בפני מי יישפט. אני מקבלת את תשובתכם כאי-הודאה... ובמשפטים חותכים ההלה מסיימת את הישיבה. ברגע זה, כמו בסרט-מתח מבוים היטב, נכנס לבית-המשפט עורך-הדין צבי הדסי, כשהוא מנופף פתק בידו. מרינסקי הביט בפתק, קפץ על רגליו: "כבוד השופטת, זה עתה קיבלנו ידיעה מירושלים כי כבוד נשיא בית-המשפט העליון הוציא צו-ביניים האוסר עליך להמשיך בשמיעת המשפט...".

שופטת-השלום הראשית ידועה כחוקית מאוד במלוי תפקידה. לא פעם אף התלוננו עורכי-דין על תקיפות זו, ובמקרים לא מעטים ביקשו להחליפה בשופט אחר. השופט שטרקמן, בת האריסטוקרטיה הרוסית השלטת במדינה, וקרובת משפחתו של אבא חושי, התרגלה לצוות על אחרים מה מותר ומה אסור להם לעשות. עתה מצאה את עצמה נאלצת להישמע בעצמה לצו משפטי. היא מילמלה: "בין כה וכה הפסקנו את הדיון". היתה זו התחלה מאוד בלתי-רגילה, למשפט שהבטיח להיות בלתי-רגיל עוד יותר.

אל תשאל מה נשאל דו בן

נשיקה לחצקל

בסכום של 300 ל"י. מעניק חתן הפרס דן בן אמוץ. בסעודה שנערכה לרגל הוצאת ספרו.

ב שבת בצהריים עברנו ליד כסית וראינו במקום מהומה גדולה. "מה זה פה?" שאלנו את אחד האנשים במקום. "אה, זה שום דבר," הסביר לנו האיש, "לאנשים אין כבר מה לעשות עם הכסף. מחלקים עוד פרס ספרותי אחד." דחקנו את ראשינו בין המצוטופים, והבחנו באנשים האוכלים ושותים ומספרים בדיחות בקול רם. פתאום קם איש גדול וקצת שמתן וצעק בקול מוזעזע: "נגרש!... מוזעזע!... עד עומק ליבי! אני מודה לכם."

זה דן בן-אמוץ, הסביר לנו השכן, באמת בושה. קיבל פרס של 300 לירות ולא יכול להודות קצת יותר. לא הספקנו להביין ואיש אחר קם, נדמה לנו חיים גורי, ואמר בקול נרגש: "הדורות הבאים יהיו עדים, ויתנו אישור לבנוא שלי, שה' פרס הזה יהיה אחד הפרסים שהכייקשה יהיה לקבל אותם... בעוד 200... 300 שנה, מעבר להינו, מעבר לרוחנו, המוסד הזה ימשך. הפרס הזה, פרס חצקל (צעקות: פרס סטית!) טוב, פרס חצקל איש-כסית, הוא הפרס היחיד בארץ שנתרם על ידי בן-אדם פרטי...".

גורי אתה מדבר כבוד ועם-הארץ, צעק זאב יוכיפון איש תל-ים מראש השולחן. הוצאת שטיבל היתה הראשונה שנתנה פרס פרטי. גורי לא שם לב והמשיך: "מה שהצקל עשה זה מעשה אנרכיסטי, השר בר את הסכמה, אבל צריך לציין שחיום והוגה הרעיון היה הסופר, המשורר והמתיר גם הרגול מנשה לויך."

נכון, נכון, שישע אותו דן בן-אמוץ, לזכותו של מנשה לויך צריך לומר שלפי התרגומים שלו מצאתי פעם יצאנית בפאריס, דבר כזה עוד לא היה. אחר כך עמד לדבר איציה ממבוש, המוכתר של עין-הרוד, שהדבר היחיד ההגיני בדבריו היתה תוספת של 3 ל"י לפרס שנתן חצקל. עוד זה מדבר וקם הסופר אהרון מגד והתחיל לומר דברים משלו: "אמרר חז"ל: אין אדם מקנא בכנו ובתלמידו, דן, אתה יוצא חלצני!"

איבא! צעק דן בקול קורע לב. אהרון מגד החזיר מעט והמשיך: "כשאתה מקבל את הפרס הזה אני מניח את כל הפרסים שלי הצידה."

גו, ככה מדבר סופר? התערב איציה ממבוש עם כוסית קוניאק גדולה ביד. אני בתור חלקאי דיברתי יותר טוב ממנו. אמרתי לכם שאסור לעשות מסיבה ביום לחכם בלילה. אחרי עלבון כזה לא יכול היה מגד להמשיך והתישב במקומו. אבל יוסיפון לא שתק: מגד, שתדע לך שאתה יושבת לא מפני שנעלבת, אלא מפני שאין לך מה להגיד. זה יהיה לך לקח, שבפעם שניה לא תצעק, כשאין לך מה לדבר."

★ ★ ★

"יחי המטומממים!"

רגשנו שאנחנו עדים למאורע היסטורי. אבל לא ידענו איזה. שאלנו את השכן שלנו, שניסה להתפזר בשיטת, למה מגיע לדן בן-אמוץ כל הטרסק הזה? אי-פה אתם חיים? תמה השכן. הוא פירסם עכשיו ספר, קוראים לו מה נשמע. יצירה גדולה. מחקר מקיף על מחלות שמיעה. ראינו שמהשכן שלנו לא נוכל להוציא הרבה, והלכנו לראיין את דן בן אמוץ עצמו. מצאנו אותו בבדיה של חיים חפר, על הגג הוא יבש יחף, שתי שמפאניה, כדי שלא נחשוב שהוא שותה משקאות חריפים, ועישן סיגריות אסקוס.

"שמענו שיצא ספר שלך דן, אמרנו לו, תספר את האמת. איך אתה מוציא ספר בלי לכתוב אותו בכלל?"

גו באמת, אמר דן, מה חשובה כאן הכתיבה? העיקר זו העריכה. הייתי צריך לבחור בין כל הקטעים שפירסמתי במשך שבע שנים. נאלצתי לקרוא את כל החומר שלוש פעמים. פעם לבחירה ואחר כך שתי הגהות לפחות. זה יצא לי מהאף. תגיד, מה... ניסיון לשאול אותו אבל הוא הפסיק אותנו באמצע: "תראה, אתה צריך שיהיה לך ברור כבר מהתחלה, אם אתה בעדי או אם אתה נגדי. אם אתה בעד, או כדאי לך לשאול אותי למה לא הוצאתי את הספר הזה עד עכשיו, אחרי שמבקשים ממני במשך כל כך הרבה שנים לעשות את זה."

זאת לא היתה בדיוק השאלה שרצינו לשאול, אבל לפי המבט בעיניו הכחולות של דן ראינו שלא כדאי להתחיל איתו. למה, באמת? שאלנו. אה, זאת היתה שאלה יפה, אמר דן, הענין הוא בזה שלא היו לי מספיק קטעים גרועים. אתה יודע אינו עבודה זו לבחור 150 קטעים מתוך 700. אף פעם לא הייתי יוצא מזה. אבל למלי כל פעם שהיו אומרים לי: דן, איזה רשע מה חרה כתבת, או הייתי מסמן את זה ושמ הצידה. ודעתי שיבוא יום וזה יהיה שימושי."

חיפשנו שאלה שלא תרגיו את דן ולבסוף מצאנו אחת: "מתי בעצם יצא הספר האחרון שלך?"

הספר האחרון שכתבתי היה ילקוט הכ"ז זביט, אותו חיברתי יחד עם חיים חפר, אמר דן. הוא שבר את השוק. יצא בשש מהדורות ו-35 אלף אקסמפלרים. אבל אני חושב שהספר הזה צריך להמכר יותר טוב. יש בו פרס גדול לנוער. הוא מלא קטעים קצרים. נותנים מה בריח, שם בדיח, זה מאוד שימושי. מה קח למשל את הקטע הבא: "לפני זמן מה עברנו על פני בית ספר לילדים קשי-חינוך, ומתוך התצר הגיעה לאוזנינו שירה אחתה למלאת-גאווה. כש-נעצנו להקשיב הבחנו בסוף כל בית את המילים: 'יחי בית-ספר למטומממים'".

או קטע כמו זה: "השבוע היינו עדים לשיחה הבאה שהתנהלה בין זוג גבראים ליד אחד השולחנות בקפה כסית: 'ישבת איתה כאן עד שתלם בלילה, דיברנו על מוסיקה, שירה, פוליטיקה — מה שאתה רק רוצה, בסוף גמאס עלי כל הענין. לקחתי אותה הביתה ודי', שמענו אחד מהם אומר. היא גרה רחוק?' שאל השני. 'אין לי מושג', היתה התשובה, 'בבוקר היא התלבט' שה והלכה'. תאר לעצמך מה אפשר לעשות עם טיפור כזה במסיבה של תנועת-נוער, בני-עקיבא, למשל, או הסיפור על האמא בשם רחל שהיתה לה בת בשם רותי. כשרותי למדה לרקום היא החליטה לתת לאמה מתנה צנועה מפרי ידיה. האם הופתעה לא מעט כאשר רותי הגישה לה מטפחת סגנה עליה רקום בחוט שחור: קבר רחל'".

"אם אתה כל כך פוסולרי, אז למה אתה לא מגיש רשימה לכנסת?" שאלנו את דן. "זאת דוקא שאלה טובה," השיב הוא. "הנהגים הצינעו לי להגיש את מועמדותי. בירור שלים לבד יש 350 נהגי מוניות. הם הבטיחו לגייס את כל עובדי הגרוזים. אבל בעד מה אפשר להילחם ברישימה של נהגים? בעד חלקי-חילוף. אל תצחק, מה אתה חושב, שזה כל כך קשה לתבר פרוגרמה לכנסת? אני למשל בעד זה שהמצב הכלכלי שלנו ישתפר, ושמדינת ישראל תשמור על ריבונותה ויחזק עם זה שתתלב במרחב השמי. אני בעד זה שרמת-החיים תעלה אבל האיני דקס ישאר נמוך. בעד חינוך-חובה, אבל לא יותר מגי — כדי שישארו פועלים לעבודה שחורה. משהו כזה, שיהיה חינוך-חובה, שלוש ארבע כיתות, ואחר כך שילכו לעבוד. אני גם בעד דמוקרטיה, אבל אני בטוח שזה יתקבל על דעת רוב הבורחים."

★ ★ ★
עין שניה — מזוככית

רגשנו שעוד מעט נלך ונצביע בעד דן, אלא שדן הפסיק את נאומו ואמר לנו בלחש: "עכשיו תשאל אם אני בעד